

PASIRUOŠIMAS EKSTREMALIOSIOMS SITUACIJOMS: KĄ PRIVALO ŽINOTI ĮMONĖS

Šiaulių miesto savivaldybės administracijos
Civilinės saugos ir teisėtvarkos skyriaus
Civilinės saugos poskyrio parengties pareigūnas
(poskyrio vedėjas) Paulius Stočkus

KODĖL MES ČIA?

- **Teisinis reguliavimas:** Lietuvos Respublikos krizių valdymo ir civilinės saugos įstatymas (toliau – Įstatymas) bei jį įgyvendinantys nutarimai.
- **Visuotinio privalomumo principas:** Pasirengimas krizėms ir ES yra privalomas ne tik valstybei, bet ir **visiems ūkio subjektams** bei veiklos vykdytojams (Įstatymo 4 str.).
- **Asmeninė atsakomybė:** Už pasirengimą ekstremaliosioms situacijoms įmonėje tiesiogiai atsako jos **vadovas** (Įstatymo 14 str. 1 d.).

AR JŪS ESATE „ŪKIO SUBJEKTAS“?

- **Apibrėžimas (Įstatymo 2 str. 35 d.):**
 - Lietuvoje registruotas asmuo, vykdomas gamybinę, komercinę, finansinę ar kitokią ūkinę veiklą.
 - Užsienio juridinio asmens filialas ar atstovybė.
- **Ką tai reiškia?** Nesvarbu, ar esate didelė gamykla, ar paslaugų įmonė – įstatymas Jums numato tam tikras pareigas (nuo minimalių iki išplėstinių).

KOKIAI KATEGORIJAI PRIKLAUSOTE?

Ne visos pareigos taikomos visiems vienodai. Pasitikrinkite, kur patenkate:

- **Strateginiai ir gyvybiškai svarbūs:** Nacionaliniam saugumui svarbios įmonės; šilumos tiekėjai (>3000 vartotojų).
 - *Prievolė:* Sudaryti Ekstremaliųjų situacijų operacijų centrą.
- **Rizikingi objektai:** Pavojingų atliekų tvarkytojai, chemijos pramonė, didelių gabaritų atliekų perdirbėjai, didelės gamyklos ir kt.
 - *Prievolė:* Rengti Ekstremaliųjų situacijų valdymo planą.
- **Visi kiti:**
 - *Prievolė:* Bendrosios pareigos (perspėjimas, evakuacija, mokymai).

AR ESATE YPATINGOS SVARBOS SUBJEKTAS?

Kas tai?

Įmonės, teikiančios būtinausias paslaugas šiuose sektoriuose:

- Energetika (elektra, nafta, dujos, šiluma, vandenilis);
- Transportas (oro, geležinkelių, vandens, kelių);
- Bankininkystė ir finansų rinkos;
- Sveikatos apsauga (įskaitant vaistų gamybą ir platinimą);
- Geriamasis vanduo ir nuotekos;
- Maistas (gamyba, perdirbimas, platinimas – dideliu mastu);
- Skaitmeninė infrastruktūra (ryšiai, duomenų centrai).

KAS YRA EKSTREMALIŲJŲ SITUACIJŲ VALDYMO PLANAS?

- **Ekstremaliųjų situacijų valdymo planas** – savivaldybių institucijų ir įstaigų, kitų įstaigų, ūkio subjektų ir veiklos vykdytojų veiksmų ir priemonių planas, užtikrinantis materialinių ir žmogiškųjų išteklių sutelkimą ir valdymą gresiant ar susidarius ekstremaliosioms situacijoms.
- **3 metų planavimas:** Ūkio subjektai, kurie privalo rengti Ekstremaliųjų situacijų valdymo planą, privalo numatyti prevencijos priemones ne trumpesniam kaip **3 metų laikotarpiui**.
- **Ką tai reiškia?** Turite nusimatyti biudžetą ir veiksmus (pvz., apsaugos priemonių įdiegimas, dūmų detektorių atnaujinimas, darbuotojų mokymai) ir vykdyti tų priemonių stebėseną. Tai jau nebe „popierius stalčiuje“, o nuolatinis procesas.

KAM PRIVALOMA RENGTI EKSTREMALIŲJŲ SITUACIJŲ VALDYMO PLANĄ?

Planą reikia rengti, jei įmonė atitinka bent vieną iš šių kriterijų:

- **Veikla gali sukelti pavojų, dėl kurio gali būti skelbiama ekstremalioji situacija. Tai apima:**
 - Pavojingųjų atliekų tvarkymą, kai laikoma ≥ 100 t pavojingų atliekų arba pajėgumas ≥ 10 t/d.
 - Žemesniojo lygio pavojingus objektus (pagal didelių avarijų prevencijos tvarką).
 - 3 arba 4 grupės biologinių medžiagų naudojimą.

KAM PRIVALOMA RENGTI EKSTREMALIŲJŲ SITUACIJŲ VALDYMO PLANĄ?

- Objektus, kuriuose laikoma >200 t degių medžiagų.
- Nepavojingųjų atliekų tvarkymą, kai laikoma ≥ 200 t arba pajėgumas ≥ 10 t/d (išskyrus tam tikras atliekų grupes).
- Sąvartynus ar mišrių komunalinių atliekų apdorojimo įrenginius.
- Mišrių komunalinių atliekų surinkimą.
- Medicininių atliekų tvarkymą.
- Atliekų deginimo įrenginius, turinčius TIPK (taršos integruotos prevencijos ir kontrolės) leidimą deginti $\geq 160\,000$ t per metus.

KAM PRIVALOMA RENGTI EKSTREMALIŲJŲ SITUACIJŲ VALDYMO PLANĄ?

- Centralizuoto šilumos tiekimo paslaugas >3000 vartotojų arba bent $\frac{1}{4}$ savivaldybės teritorijos vartotojų.
- Tvenkinius ar vandens saugyklas, jei tūris ≥ 5 mln. m³ arba plotas ≥ 250 ha.
- Įmonė yra svarbi nacionaliniam saugumui.

BŪTINŲJŲ PRIEMONIŲ ATSARGŲ KAUPIMAS (KAS, KAM IR KĄ?)

Tai nėra rekomendacija – tai įstatyminė prievolė (27 str.).

- **Kas privalo kaupti?** (Pagal sąrašą, pvz.):
 - Šilumos, elektros, vandens tiekėjai.
 - Maisto prekių prekybininkai.
 - Kelių priežiūros įmonės, degalinės.
 - Ryšių tiekėjai.
 - Atliekų tvarkytojai.

BŪTINŲJŲ PRIEMONIŲ ATSARGŲ KAUPIMAS (KAS IR KĄ?)

- **Kam kaupti?**
 - **Veiklos tęstinumui:** Generatoriai, kuras, ryšio priemonės.
 - **Darbuotojų saugai:** Asmeninės apsaugos priemonės, maistas, vanduo, pirmosios pagalbos rinkiniai.
- **Kuriam laikui?**
 - Elektros sutrikimų atveju – **1 parai.**
 - Kitų pavojų atveju – **3 paroms.**
 - Epidemijų/branduolinių avarijų atveju – **30 parų.**

DARBUOTOJŲ MOKYMAS IR PRATYBOS

Jūsų pareiga – kad darbuotojai žinotų, kaip elgtis.

- **Mokymai (25 str.):**

- Vadovas privalo organizuoti darbuotojų civilinės saugos mokymą darbo vietoje.
- Mokymo turinys turi apimti ir pasirengimą karinėms/hibridinėms grėsmėms.
- Vadovai ir atsakingi asmenys (rengiantys ESVP) turi išklausti PAGD (Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento) patvirtintus kursus.

- **Pratybos (pagal Tvarkos aprašą):**

- Privaloma organizuoti ne rečiau kaip **kartą per metus**.
- Tikslas: patikrinti pasirengimą realiai veikti (evakuacija, veiklos testinimas).

BENDRADARBIAVIMAS SU SAVIVALDYBE (14 STR.)

- **Materialinių išteklių teikimas:**
 - Savivaldybė gali prašyti technikos ar įrangos ekstremaliajai situacijai valdyti.
 - **Svarbu:** Tai įforminama **sutartimi** iš anksto. Jūs žinote, ko gali prireikti, mes žinome, ką turite.
- **Priedangos ir kolektyvinės apsaugos statiniai:**
 - Jei turite tinkamų patalpų (didelių laikinam apgyvendinimui tinkamų pastatų, rūšių, požeminių aikštelių), turite teikti duomenis Savivaldybei dėl jų įtraukimo į kolektyvinės apsaugos statinių ir (ar) priedangų sąrašą.
 - Tai padidina jūsų darbuotojų, klientų ir visuomenės saugumą.

BENDRADARBIAVIMAS SU SAVIVALDYBE (28 STR. 5 D.)

Ūkio subjektai ir veiklos vykdytojai savivaldybės administracijos direktoriui **teikia duomenis** apie savo valdomus ir savivaldybėje esančius kolektyvinės apsaugos statinius ir priedangas, taip pat informaciją apie statinius ir patalpas, kurie Vyriausybės nustatyta tvarka gali būti parenkami kolektyvinės apsaugos statiniams ir priedangoms įrengti, ir **sudaro galimybes neatlygintinai jomis naudotis.**

Priedangos nuo valstybinių projektų pradžios skirstomos į 3 lygius:

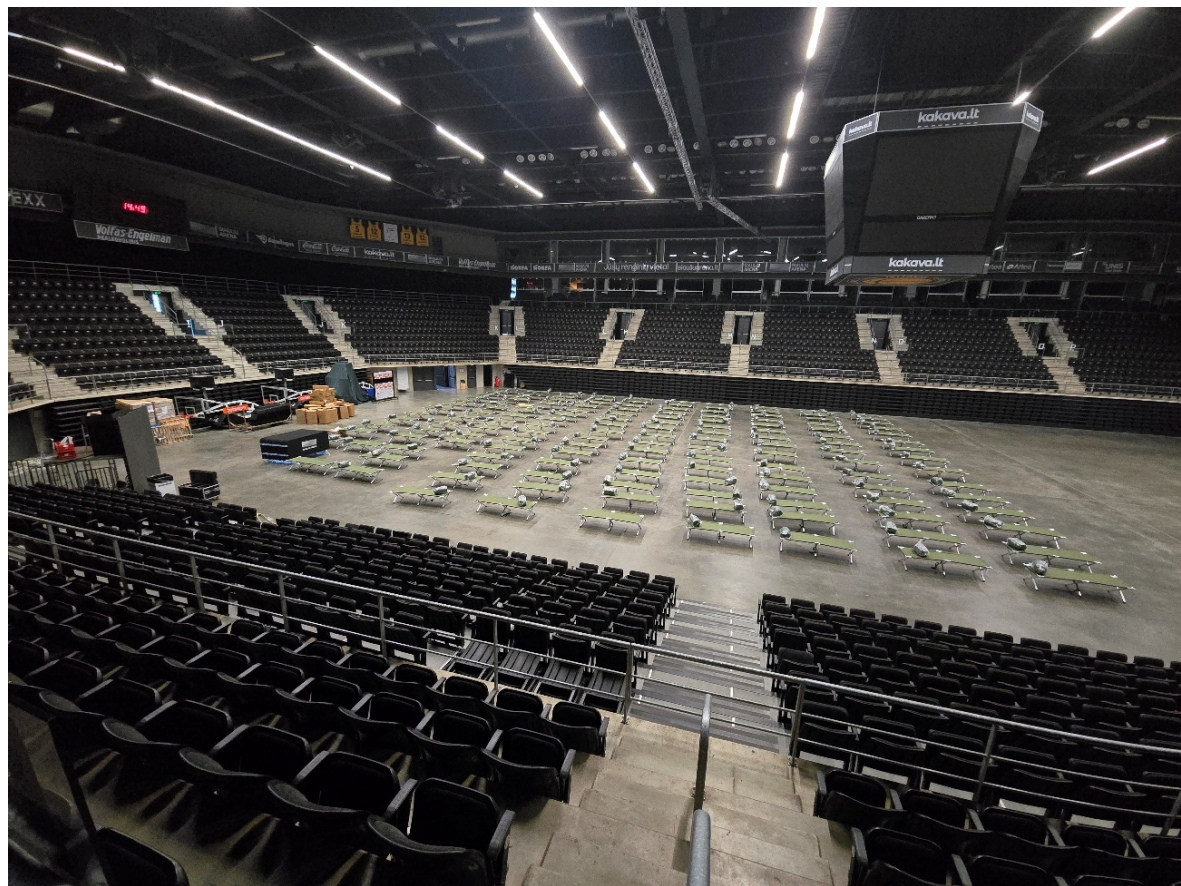
PRIEDANGŲ LYGIAI

	III lygis – žemesnio atsparumo (naudojimui iki 5 val.)	II lygis – vidutinio atsparumo (naudojimui iki 24 val.)	I lygis – aukščiausio atsparumo (naudojimui iki 72 val.)
Evakuaciniai išėjimai	Rekomenduojama ne mažiau kaip 2	Turi būti ne mažiau kaip 2	PILNAI ATITINKA APLINKOS MINISTERIJOS STATYBOS REGLAMENTĄ IR:
Pritaikymas riboto judumo asmenims	Rekomenduojama pritaikyti	Turi būti pritaikyta	
Apsauga nuo jonizuojančios spinduliuotės, kitų medžiagų		Rekomenduojama įrengti	
Konstrukcijos	Turi būti monolito, gelžbetonio ar mūro	Turi būti monolito, gelžbetonio ar mūro	
Priedangos lokacija	Turi būti požeminėse patalpose	Turi būti požeminėse patalpose	
Langai	Rekomenduojama aprūpinti priemonėmis langų uždengimui, jeigu jie yra	Turi būti aprūpinta apsauginiais skydais, jeigu yra langų	
Elektros, vėdinimo ir gaisrinės saugos sistemos	Turi būti vėdinimo sistema, priešgaisrinės saugos priemonės Rekomenduojama įrengti apšvietimą, kištukinius elektros lizdus	Turi būti įrengtas apšvietimas, kištukiniai elektros lizdai, vėdinimo sistema, priešgaisrinės saugos priemonės Rekomenduojama turėti generatorių	
Šildymas, vandentiekis ir nuotekų šalinimas	Rekomenduojama įrengti šildymo sistemą, geriamojo vandens tiekimo sistemą, nuotekų šalinimo sistemą ar sausuosius tualetus	Turi būti įrengta šildymo sistema ar elektriniai šildytuvai, geriamojo vandens tiekimo sistema bei nuotekų šalinimo sistema ar sausieji tualetai	Turi būti šildymo sistema, geriamojo vandens tiekimo sistema bei nuotekų sistema ar sausieji tualetai
Elektroniniai ryšiai	Rekomenduojamas stacionarus interneto ryšys ir (ar) fiksuotas telefono ryšys		
Aprūpinimas	Rekomenduojama vaistinė, vanduo, sėdimos vietos	Turi būti vaistinė, vandens atsargos ar talpos vandens atsargoms sukaupti, sėdimos vietos Rekomenduojama sauso maisto daaviniai, gulimos vietos	Turi būti vaistinė, vandens atsargos, sauso maisto daaviniai, gulimos ir sėdimos vietos

PRIEDANGOS PAVYZDYS

KOLEKTYVINĖS APSAUGOS STATINIO PAVYZDYS

KOMPENSAVIMO MECHANIZMAS (48 STR.)

- Jei ekstremaliosios situacijos metu teikėte materialinius išteklius ar atlikote būtinas užduotis, **išlaidos yra kompensuojamos.**
- Kompensuoja Vyriausybė arba Savivaldybė (priklausomai nuo krizės ar ES lygio).
- Žala, patirta dėl krizės ar ES poveikio, taip pat gali būti kompensuojama pateikus prašymą ir pagrindžiančius dokumentus.

BŪTINOSIOS UŽDUOTYS (39 STR.)

- Susidarius ekstremaliajai situacijai, kai valstybinių pajėgų neužtenka, ūkio subjektai gali būti pasitelkiami **būtinoms užduotims** atlikti.
- Tai daroma Operacijų vadovo nurodymu.
- Pavyzdžiai: transporto suteikimas, statybos darbai, maitinimo organizavimas ir kt.

APIBENDRINIMAS IR NAMŲ DARBAI

Ką daryti rytoj?

- **Įsivertinti:** Ar patenkate į „Privalančių rengti Planą“ arba „Privalančių kaupti atsargas“ sąrašus?
- **Paskirti atsakingą:** Ar įmonėje yra asmuo, atsakingas už civilinę saugą (be vadovo)?
- **Peržiūrėti atsargas:** Ar turite generatorių? Ar turite vandens ir kitų atsargų bent 1–3 dienoms?
- **Susisiekti:** Jei turite klausimų arba technikos, kuri gali būti naudinga Savivaldybei – spręskime dėl išteklių pasitelkimo sutarčių sudarymo. Jeigu turite pasiūlyti tinkamų patalpų KAS arba priedangoms – atvyktume įvertinti ir spręstumėme dėl jų įtraukimo į sąrašus.

AČIŲ UŽ DĖMESĮ!

ŠIAULIAI

Kontaktai pasiteiravimui:

Paulius Stočkus

Šiaulių miesto savivaldybės administracijos

*Civilinės saugos ir teisėtvarkos skyriaus Civilinės saugos poskyrio
parengties pareigūnas (poskyrio vedėjas)*

tel. +370 415 96 299, mob. +370 659 62 782,

el. p. paulius.stockus@siauliai.lt

